

Informatiestromen in het kader van
de aanhouding van de heer Chovanec

*Vast Comité van Toezicht op de
politiediensten*

Toezichtsonderzoek

Luchtfoto: WIM ROBBERECHTS & Co

Bron: Kamer van volksvertegenwoordigers, foto gerealiseerd met medewerking van de Directie Luchtsteun van de federale politie.

INHOUD

1. VOORWERP VAN ONDERZOEK	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Onderzoeksdoelstelling	1
2. METHODOLOGIE EN ONDERZOEKSDADEN	3
3. WETGEVING, OMZENDBRIEVEN, INTERNE NOTA'S VAN DE POLITIE DIE ALS REFERENTIEKADER KUNNEN DIENEN	4
3.1 Kader en analyse met betrekking tot de informatiestroom	4
3.1.1 Wetgeving en omzendbrieven	4
3.1.2 Nota's en interne richtlijnen	7
3.2 Kader met betrekking tot de houding van de optredende personeelsleden	10
3.2.1 Wetgeving	10
4. VASTSTELLINGEN EN ANALYSE	11
4.1 Informatiestroom in het kader van de aanhouding en het overlijden van de heer Chovanec	11
4.1.1 Informatiestroom vanaf de aanhouding van de heer Chovanec in de nacht van 23 op 24 februari 2018	11
4.1.2 Informatiestroom na het overlijden van de heer Chovanec op 27 februari 2018	16
4.1.3 Rol van de officier van bestuurlijke politie in de informatiestroom	21
4.1.4 Informatiestroom tussen het kabinet Binnenlandse Zaken, respectievelijk het SAT BiZa en de federale politie	22
4.2 Informatiestroom betreffende het als 'nazigroet' omschreven gebaar	25
4.2.1 Kennisname van het gebaar aan de hand van de interventie van 23 en 24 februari 2018	25
4.2.2 Kennisname van het gebaar aan de hand van de beelden	26
4.2.3 Kennisname van het gebaar door de mondelinge communicatie na de interventie	27
4.2.4 Kennisname van het gebaar in augustus 2020	28
4.3 Cultuur en leiderschap	29
5. CONCLUSIES	30
5.1 Toepassing van het voorgeschreven kader wat het informatiebeheer betreft	30
5.2 Rol van de officier van bestuurlijke politie (OBP) in de informatiestroom	31

5.3	Administratief-Technisch Secretariaat van de geïntegreerde politie bij de Minister van Binnenlandse Zaken en de informatiestroom-----	32
5.4	Integrale opvolging van de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec-----	33
5.5	Informatiestroom in verband met het als ‘nazigroet’ omschreven gebaar -----	33
5.6	Cultuur en leiderschap -----	34
6.	AANBEVELINGEN _____	35
7.	AFKORTINGEN _____	37

1. Voorwerp van onderzoek

1.1 Inleiding

1. Op 23 februari 2018 gaat de heer Chovanec met zijn boarding pass door de laatste controle alvorens in een vliegtuig te stappen op de luchthaven van Charleroi. Hij toont de pass niet en legt zijn identiteitskaart niet voor. Wanneer hij daarop wordt aangesproken, wordt zijn boarding pass hem afgenomen, maar hij dringt naar binnen en neemt plaats in het vliegtuig. Hij wordt tegengehouden door de politie en bestuurlijk opgesloten in de cel, na kennisgeving aan de officier van bestuurlijke politie die tot zijn aanhouding zal beslissen. Daarna wordt de aanhouding gerechtelijk met het oog op zijn verhoor 's anderendaags. Tot de aanhouding wordt beslist door de magistraat met wachtdienst die door de politieambtenaren was gecontacteerd.

2. 's Nachts brengt zijn gevaarlijke gedrag in de cel de politie ertoe om tussen te komen en om een arts te laten tussenkomen. Nadat hem een kalmeringsmiddel is ingespoten, krijgt hij een hartstilstand. Hij wordt gereanimeerd en overgebracht naar het ziekenhuis. Daar overlijdt hij op 27 februari 2018. De onderzoeksrechter begeeft zich samen met het parket van Charleroi en onderzoekers van het Comité P en van de lokale politie naar LPA Gosselies. Het voorval komt op 1 maart 2018 in de pers.

3. Op 19 augustus 2020 worden in de pers fragmenten getoond van een video-opname van de interventie van 24 februari 2018 in de cel. De scène en de houding van bepaalde optredende politieambtenaren waaronder meer bepaald een politievrouw die tijdens de interventie een gebaar maakt, hebben voor beroering gezorgd en talrijke reacties uitgelokt. Die beelden worden over de hele wereld uitgezonden. De reactie van de politietop en van de politionele overheden bestond erin te verklaren dat ze niet op de hoogte waren van die informatie.

4. Op 27 augustus 2020 beslist het Vast Comité P om een onderzoek te openen naar *de informatiestromen in het kader van de aanhouding van de heer Chovanec*.

1.2 Onderzoeksdoelstelling

5. Dit onderzoek heeft tot doel een analyse te maken van de informatiestromen in het kader van de aanhouding van de heer Chovanec op de luchthaven van Charleroi door de luchtvaartpolitie van de federale politie. Om die doelstelling te bereiken, werd in de loop van het onderzoek een antwoord gezocht op de onderzoeksvragen die hieronder geformuleerd zijn. Op basis van de antwoorden die tegemoetkomen aan de doelstelling kunnen conclusies worden getrokken en aanbevelingen worden gedaan betreffende de coördinatie en de communicatie binnen de politiediensten.

6. Om de doelstelling te bereiken, dient de analyse van de informatiestromen in het kader van de aanhouding van de heer Chovanec een antwoord te bieden op de volgende vragen:

- Welke informatie was beschikbaar op het ogenblik van de interventie?
- Wie had toegang tot die informatie?
- Aan wie moest die informatie worden overgemaakt en volgens welk regelgevend kader?
- Wie heeft de informatie werkelijk gekregen?
- Welke acties werden ondernomen op basis van die informatie?
- Welke acties hadden er moeten worden ondernomen op basis van die informatie?

7. Rekening houdend met de doelstelling en met de vragen, is het in dit stadium van het verslag nodig om de aandacht van de lezer te vestigen op een element dat essentieel is voor een goed begrip van dit verslag en van zijn gevolgen. Men dient namelijk goed voor ogen te houden dat de analyse van de feiten verricht is eind 2020, zijnde meer dan 33 maanden na de interventie. Bovendien is deze analyse globaal gebeurd aan de hand van alle informatie die vandaag beschikbaar is met betrekking tot een voorval uit februari 2018. Om te vermijden dat een oordeel vertekend is door de tijd, wat men in het jargon “*retrospective bias*”¹ noemt, door de massa informatie die vandaag voorhanden is en door de aandacht van het grote publiek na het verschijnen van een selectie van videobeelden, is het bijgevolg nuttig om te trachten de zaken te contextualiseren teneinde de waarnemingen die het Comité P in het kader van dit toezichtsonderzoek heeft gedaan te objectiveren en derhalve de daden en de beslissingen te beschouwen op het ogenblik waarop ze gesteld en genomen werden rekening houdend met het toenmalige referentiekader.

8. Het is van belang erop te wijzen dat de wet tot oprichting van het Comité P stelt dat het Comité P geenszins tuchtbevoegdheid heeft en dat de gerechtelijke bevoegdheid van de Dienst Enquêtes van het Comité P onafhankelijk is van het Vast Comité P maar afhangt van de gerechtelijke overheden, de vorderende magistraten. Dit toezichtsonderzoek heeft dus geen betrekking op het zoeken naar eventuele individuele verantwoordelijkheden, maar wel op structurele problemen die aanleiding hebben kunnen geven tot disfuncties in de informatiestromen in het kader van de aanhouding van de heer Chovanec. Dit onderzoek heeft evenmin betrekking op de eigenlijke interventie, die het

.....

¹ De fout die erin bestaat om de gebeurtenissen uit het verleden te beschouwen als zijnde meer voorzienbaar dan ze waren voordat ze zich voordeden.

voorwerp uitmaakt van een strafonderzoek door de gerechtelijke overheden alsook van een tuchtonderzoek.

9. Huidig verslag handelt ook niet over de tijdens de interventie toegepaste technieken om de heer Chovanec in bedwang te houden. Het Vast Comité P heeft inmiddels beslist om, in een afzonderlijk toezichtsonderzoek, een opvolging uit te voeren van de aanbevelingen die het eerder formuleerde naar aanleiding van het optreden ten aanzien van Jonathan Jacob, waarin dit facet aan bod zal komen.

10. In tegenstelling tot de gebruikelijke werkwijze van het Vast Comité P, werd dit rapport uitzonderlijk niet ter kennisname in het kader van het tegenprekelijk karakter overgemaakt aan de Commissaris-generaal aangezien hij in het kader van dit onderzoek werd verhoord in zijn huidige hoedanigheid alsook in zijn hoedanigheid van directeur-generaal van het Administratief-Technisch Secretariaat bij de Minister van Binnenlandse Zaken ten tijde van de aanhouding van de heer Chovanec.

2. Methodologie en onderzoeksdaden

11. De methodologie die werd gehanteerd om onderzoek te voeren naar de informatiestroom in het kader van de aanhouding van de heer Chovanec behelst verscheidene methodes waaronder de lezing van het gerechtelijk dossier (gevraagd op 27 augustus 2020 en toegestaan door de procureur-generaal), de analyse van de wetten, reglementen en interne nota's inzake informatiebeheer, verhoren van en vragen om informatie aan de belanghebbende en betrokken partijen bij de informatiestromen, inclusief deze betreffende het gebaar.

12. Er werden 45 personen verhoord en/of om informatie gevraagd, zijnde de hiërarchie (van de optredende politieambtenaren tot de Commissaris-generaal van de federale politie), onderzoekers van de lokale politie of nog ondersteunende diensten zoals de directie van de communicatie, de internationale samenwerking, het Administratief-Technisch Secretariaat van de Minister van Binnenlandse Zaken, de Nationale politieschool, ...

13. In de loop van dit onderzoek kwamen er andere aspecten naar boven die we niet meteen voor ogen hadden in de initiële bevraging, zijnde de cultuur binnen LPA Gosselies en de manier van leidinggeven binnen de luchtvaartpolitie. We hebben ervoor geopteerd om deze aspecten mee op te nemen in dit eindverslag, zowel bij de vaststellingen als bij de conclusies en aanbevelingen, zonder deze verder uit te diepen aangezien die thema's niet het voorwerp uitmaakten van dit onderzoek.

3. Wetgeving, omzendingbrieven, interne nota's van de politie die als referentiekader kunnen dienen

14. In het kader van dit toezichtsonderzoek wordt verwezen naar verschillende wetteksten, omzendingbrieven van politie overheden of nog interne nota's van de politie. Het gaat om teksten die van kracht waren ten tijde van de feiten op 24 februari 2018. Sindsdien werden er al nieuwe richtlijnen verspreid en correcties aangebracht. In het eerste deel komt het kader inzake de informatiestromen aan bod. Het tweede deel handelt over het kader inzake de houding die is waargenomen² in hoofde van het optredende politiepersoneel.

3.1 Kader en analyse met betrekking tot de informatiestroom

3.1.1 Wetgeving en omzendingbrieven

3.1.1.1 Wet op de geïntegreerde politie (7 december 1998)

15. Uit de artikelen 97 tot 101 van de wet op de geïntegreerde politie blijkt dat voor het vervullen van haar opdrachten van bestuurlijke politie de federale politie onder het gezag staat van de minister van Binnenlandse Zaken die haar hiertoe de nodige bevelen, onderrichtingen en richtlijnen kan geven. De minister van Binnenlandse Zaken waakt over het dagelijks beheer van de federale politie, dat is toegewezen aan de commissaris-generaal.

16. De algemene directies staan onder leiding van de directeurs-generaal. De algemene directie van de bestuurlijke politie verzekert onder meer de leiding en de operationele coördinatie van de opdrachten van bestuurlijke politie van haar directies en diensten; de gespecialiseerde opdrachten van bestuurlijke politie en de ondersteuning van de politieopdrachten (overeenkomstig art. 101).

17. Meer bepaald inzake communicatie verduidelijkt artikel 99 dat wanneer de bevelen, onderrichtingen en richtlijnen specifiek betrekking hebben op de bevoegdheden van de algemene directie van de bestuurlijke politie of van de algemene directie van de gerechtelijke politie, de minister van Binnenlandse Zaken of de minister van Justitie die rechtstreeks kunnen geven aan de directeur-generaal van één van die algemene directies. Deze laatste licht de commissaris-generaal hiervan onverwijld in.

.....

² Houdingen die schijnbaar niet conform het regelgevend kader zijn kunnen aanzien worden als een informatie die ter kennis moet worden gebracht van de hiërarchie.

3.1.1.2 Wet van 13 mei 1999 houdende het tuchtstatuut van de personeelsleden van de politiediensten

18. Bij de federale politie is de directeur de gewone tuchtoverheid voor de leden van een ander kader dan het officierskader en de personeelsleden van een ander niveau dan het niveau A.

19. De directeur-generaal heeft ook tuchtrechtelijke bevoegdheden. Overeenkomstig de artikelen 19 en 20 is hij de gewone tuchtoverheid voor de leden van het officierskader en de personeelsleden van het niveau A. Daarenboven is hij de hogere tuchtoverheid voor de leden van het basis- en het middenkader en voor de personeelsleden van een ander niveau dan het niveau A.

3.1.1.3 Koninklijk besluit tot instelling bij het departement van Binnenlandse Zaken van een Administratief-Technisch Secretariaat (15 januari 2001)

20. Dit Koninklijk besluit beschrijft de functies van het Administratief-Technisch Secretariaat bij de Minister van Binnenlandse Zaken (SAT) en stelt in artikel 2 dat het Secretariaat instaat voor de verbinding tussen de politiediensten en het kabinet: *“Het Secretariaat adviseert de Minister van Binnenlandse Zaken met betrekking tot de technische, administratieve en logistieke aspecten van het dagelijks beheer en van de operaties in het raam van de geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus en staat in voor de verbinding tussen de politiediensten en het Kabinet”*.

21. Inzake de openbare orde en de nationale veiligheid en elke opdracht van bestuurlijke politie waarbij de minister zijn injunctierecht zou kunnen doen gelden, staat het SAT in voor: een wekelijkse evaluatie van de toestand op het grondgebied, een voorstel van de te nemen maatregelen, de opvolging van de getroffen beslissingen, de 24-urenpermanentie.

3.1.1.4 Koninklijk besluit houdende vaststelling van de deontologische code van de politiediensten (10 mei 2006)

22. De deontologische code van de politiediensten is van toepassing op alle leden van alle politiediensten. Elk personeelslid heeft er een exemplaar van ontvangen. De code omschrijft de rechten en plichten van de personen op wie hij van toepassing is. Er werd veel aandacht besteed aan de rol van de leidinggevenden.

23. Hoofdstuk B1 is gewijd aan de verantwoordelijkheden van de chef. De chef neemt onder andere zijn controletaak op regelmatige en doeltreffende wijze waar. Hij doet dit om de goede uitvoering van de taken te waarborgen, zijn medewerkers goed te kennen en de prestaties van laatstgenoemden te optimaliseren.

24. Het behoort tot de verantwoordelijkheden van de chef om bij te dragen tot de ontwikkeling van de competenties van zijn medewerkers en tot het bevorderen van de politionele waarden. Hij biedt ook hulp aan personeelsleden die geconfronteerd worden met professionele, sociale of familiale problemen die een weerslag hebben op het werk of aan personeelsleden die onderhevig zijn aan stress.

3.1.1.5 Gemeenschappelijke richtlijn MFO-3 van de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken betreffende het informatiebeheer inzake gerechtelijke en bestuurlijke politie (14 juni 2002)

25. De MFO-3 is een dwingende richtlijn voor de politiediensten die handelt over de inzameling en de verwerking van politionele informatie.

26. In het kader van dit toezichtsonderzoek houdt het deel van de MFO-3 dat van toepassing is verband met de informatiestroom naar de gerechtelijke overheden.

3.1.1.6 Rondzendbrief CP3 betreffende organisatiebeheersing in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus (29 maart 2011)

27. Deze rondzendbrief schept de voorwaarden voor de uitbouw van een systeem van 'internal control' of organisatiebeheersing. Een goede organisatiebeheersing zorgt er immers voor dat een organisatie is afgestemd op het behalen van haar doelstellingen en biedt een redelijke zekerheid dat die doelstellingen ook werkelijk worden bereikt. Het interne controleproces wordt geconcretiseerd door het in plaats stellen van een reeks acties en maatregelen in vijf onderling gerelateerde componenten waaronder de interne omgeving, informatie en communicatie.

28. De informatie, die zowel uit interne als externe bronnen afkomstig is, moet het mogelijk maken om de organisatie te leiden en te beheersen. De informatiestromen gaan op- en neerwaarts maar ook horizontaal in de organisatie. Het communicatieproces moet helder en effectief zijn.

29. Wat de interne omgeving betreft, moet de organisatiestructuur voorzien in de afbakening van bevoegdheden en verantwoordelijkheidsdomeinen die duidelijk omschreven dienen te zijn, in delegatie- en verantwoordingsmechanismen alsook in aangepaste informatiekanaalen.

3.1.1.7 Omzendbrief GPI 62 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus (14 februari 2008)

30. Hoofdstuk IV van de omzendbrief handelt over de meldingen van incidenten en stelt dat elke gebeurtenis die gepaard gaat met gewelddaden waarbij al dan niet gebruik is gemaakt van de politiebewapening, interventietechnieken of -tactieken, het voorwerp uitmaakt van een meldingsplicht. Naast de bevoegde bestuurlijke en gerechtelijke overheden alsmede de plaatselijke preventie-diensten, moeten eveneens andere diensten in kennis worden gesteld.

31. Vanuit dwingend operationeel oogpunt, bijvoorbeeld met het oog op het in werking stellen van politieprocedures en het inzetten van gespecialiseerde steun zoals het Stressteam van de federale politie, moet *in realtime* een melding worden gedaan aan de Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie (DAO), Algemeen Informatiecontactpunt van de Federale Politie.

32. Een uitgebreidere en omstandige mededeling dient te gebeuren aan de Algemene Directie van het Beheer en de Ondersteuning (nu DGR: algemene directie van het middelenbeheer en de informatie), in het perspectief van het toezicht, het beheer en de kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de gebeurtenissen door de bevoegde politiediensten zoals de Directie van de Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk, de Directie van de Opleidingen, Cel Gevaarsituaties evenals door de Algemene Inspectie van de federale politie en van de lokale politie.

33. De omzendbrief benadrukt het belang om de gevraagde informatiestromen te waarborgen met het oog op een onmiddellijke gepaste reactie, tevens met het oog op het voorkomen van arbeidsongevallen en de bevordering van de veiligheid van elkeen - *in casu* door een permanent streven naar het verbeteren van de uitrusting, de interventietechnieken en -tactieken.

3.1.2 Nota's en interne richtlijnen

3.1.2.1 Interne nota (9 juli 2010) van de directeur-generaal Beheer en Ondersteuning: Melding van geweldsincidenten – Omzendbrief GPI 62 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie (DES-061963)

34. De directeur-generaal Beheer en Ondersteuning heeft een nota opgesteld ter attentie van de federale politie in het kader van de omzendbrief GPI 62. Hij brengt de principes van de GPI 62 in herinnering en benadrukt nogmaals het belang op operationeel en organisatorisch vlak van de meldingen van de geweldsincidenten voorzien in hoofdstuk IV.

35. De directeur-generaal legt de nadruk op de melding *in realtime* aan de Directie Operaties van de bestuurlijke politie en op de meer uitgebreide

melding, zo snel mogelijk na de gebeurtenis, aan de algemene directie Beheer en Ondersteuning.

3.1.2.2 Interne nota van de Commissaris-generaal (5 maart 2015): organisatie van de informatiestroom naar het Nationaal Invalspunt (DGA/DAO-2015/14-CG/2015-1125)

36. De richtlijn van de Commissaris-generaal regelt het Nationaal Invalspunt (NIP) dat is samengesteld uit de Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie (DAO), de Centrale directie van operaties inzake gerechtelijke politie (DJO) en de Directie van internationale politiesamenwerking (CGI).

37. Het Nationaal Invalspunt heeft tot doel in te staan voor: 1) de opvolging van gebeurtenissen die een ernstige of georganiseerde dreiging kunnen inhouden voor de openbare orde en de openbare veiligheid; 2) de inzameling, de exploitatie en de verspreiding van de informatie die nodig is voor de uitvoering van bestuurlijke en gerechtelijke opdrachten van de geïntegreerde politie; 3) het onderhouden van internationale contacten.

38. Er wordt op gewezen dat bepaalde feiten, voornamelijk ernstige of omvangrijke, systematisch moeten worden gemeld aan het Nationaal Invalspunt. Voor de feiten die vallen onder dreigingsniveau 3 moet het NIP onmiddellijk worden ingelicht.

39. De nota vermeldt tevens dat het NIP moet worden ingelicht, meer bepaald over mediagevoelige feiten waarvan de op nationaal niveau bevoegde overheden (minister van Binnenlandse Zaken, federaal parket, ...) in kennis moeten worden gesteld.

40. Als bijlage bij de interne nota is een niet-exhaustieve lijst gevoegd van feiten die gemeld moeten worden aan het NIP. Daartoe behoren de incidenten waarin leden van de geïntegreerde politie betrokken zijn: iedere aanhouding, ongeacht haar aard, ieder ernstig verkeers- of arbeidsongeval, ieder schietongeval, zware gevallen van agressie tegen personeelsleden, middelen en/of politie-infrastructuur.

3.1.2.3 Interne nota van de Commissaris-generaal (2 februari 2017): Veiligheidsincidenten en ongevallen: melding, procedures en maatregelen om hun herhaling te voorkomen (CG/CGWB/81/2017)

41. De nota herroept de interne nota van 2010 (*cf.* punt 3.1.2.1 *supra*) niet, maar groepeert de noodzakelijke meldingen over mogelijke incidenten en ongevallen (zowel de incidenten voorzien in de GPI 62 als de arbeidsongevallen en de ongevallen in de privésfeer). Al deze meldingen dienen aan verschillende diensten en via verschillende formulieren gemeld te worden.

42. Met betrekking tot de incidenten voorzien in de GPI 62 stelt de nota niet enkel de eigen hiërarchie te verwittigen, maar ook zo snel mogelijk DGR OF DAO, in geval van operationele noodwendigheid zoals het sturen van versterking of het Stressteam. De directie die de informatie ontvangt (DGR of DAO naargelang de ernst) maakt deze dan verder over aan de nodige diensten (zoals CG, CGWB, ANPA, ...).

43. Dezelfde nota behandelt tevens gewelddaden op het werk door derden die geen deel uitmaken van de instelling. Hierin wordt voorzien dat wanneer een personeelslid meent het slachtoffer te zijn van een dergelijk feit, een melding, per mail of post, dient te gebeuren aan CGWB met het oog op opname in 'het register van feiten van derden'.

44. Tal van gesprekspartners bestempelen de nota als onduidelijk. Ze heeft ongetwijfeld de verdienste om te trachten alle noodzakelijke meldingen samen te bundelen, maar het feit dat de verschillende meldingen aan verschillende diensten (en via verschillende formulieren) dienen gemeld, wordt als verwarrend aanzien. De AIG spreekt ter zake, in een eerdere bevraging door het Vast Comité P, over 'een mengelmoes van fiches'. Tegelijkertijd ontstaat onduidelijkheid aangezien de GPI 62 door velen wordt gelezen als een melding aan DAO en aan DGR, wat ook het geval is in de nota van 2010, terwijl de nota van 2017 wordt gelezen als een melding aan DAO of aan DGR. Een aanpassing van deze nota lijkt bijgevolg aangewezen om deze onduidelijkheid weg te werken.

3.1.2.4 Interne nota van de Commissaris-generaal (25 januari 2012): Contacten met de media (CG/CGPW/2012/20)

45. De Commissaris-generaal gaat nader in op de situatie waarin personeelsleden van de federale politie worden gecontacteerd door de media of zij hen wensen te contacteren. Hij brengt de rechten en plichten ter zake in herinnering en onderstreept het belang van samenhang in de boodschap die naar de buitenwereld wordt uitgestuurd.

46. In de verschillende mogelijke gevallen van contact met de media wordt verduidelijkt dat de vragen van de pers en van de media via de persdienst van de federale politie verlopen. Ofwel vraagt het personeelslid aan de journalist om contact op te nemen met de persdienst, ofwel verwittigt het rechtstreeks die dienst, ofwel licht het zijn hiërarchische overste hierover in, die dan de persdienst zal raadplegen (via het nummer dat 24/24u bemand is, of via het e-mailadres en/of via het intern netwerk).

3.1.2.5 Interne nota van de Directie luchtvaartpolitie (5 oktober 2016): Relaties met de pers (DGA/LPA/2016-3017)

47. De directeur LPA deelt mee dat de personeelsleden geconfronteerd kunnen worden met vragen of aanvragen van journalisten. De persdienst van de federale politie beheert de communicatie met de media en is verantwoordelijk voor de contacten met de pers. Via deze nota raadt de directeur zijn personeelsleden aan om het nummer van de persdienst van de federale politie ter beschikking te houden om alle vragen van journalisten naar die dienst te kunnen doorverwijzen.

48. De directeur wijst er ook op dat de personeelsleden uit eigen beweging geen contact mogen nemen met de media noch met hen mogen samenwerken zonder voorafgaande goedkeuring van de Directie LPA en van de persdienst van de federale politie.

3.2 Kader met betrekking tot de houding van de optredende personeelsleden

3.2.1 Wetgeving

3.2.1.1 Wet op de geïntegreerde politie (7 december 1998)

49. Verscheidene wetsartikelen handelen over het statuut van de politieambtenaren. Zo bepalen de artikelen 127 en 132 dat de politieambtenaren elke willekeur bij hun optreden moeten uitsluiten, door inzonderheid te vermijden dat ze, bij hun wijze van optreden of uit hoofde van de aangelegenheid waarvoor zij optreden, afbreuk doen aan de onpartijdigheid die de burgers van hen mogen verwachten. De personeelsleden vermijden bovendien elke gedraging, zelfs buiten de uitoefening van het ambt, die het vervullen van de ambtsplichten in de weg kan staan of met de waardigheid van het ambt strijdig is.

3.2.1.2 Koninklijk besluit houdende vaststelling van de deontologische code van de politiediensten (10 mei 2006)

50. In de code kan in artikel 13 worden opgemerkt dat elk personeelslid dat direct getuige is van strafbaar of gevaarlijk gedrag, onrechtmatig geweld of een onmenselijke of vernederende behandeling vanwege een collega, alles in het werk stelt om, in de mate van zijn mogelijkheden, dat te doen ophouden en de bevoegde overheid hiervan op de hoogte te brengen.

51. De personeelsleden vermijden elke gedraging, zelfs buiten de uitoefening van het ambt, die het vervullen van de ambtsplichten in de weg kan staan of met de waardigheid van het ambt strijdig is (art. 132 WGP). Zij vermijden eveneens elke gedraging die het vertrouwen van de bevolking in de politie kan aantasten (art. 28). Ze behandelen eenieder op beleefde, tactvolle en

hoffelijke wijze. Ze bewaren hun zelfbeheersing en vermijden elke vorm van vijandig, agressief, provocerend, minachtend of vernederend gedrag (art. 41).

52. Artikel 51 onderstreept dat de leden de waardigheid van alle personen eerbiedigen die aldus onder hun toezicht staan en zich ervan onthouden die personen te onderwerpen aan een onmenselijke en ontorende behandeling. De politieambtenaren belast met de begeleiding en/of de bescherming van gevangenen of de van hun vrijheid beroofde personen, zorgen er tijdens hun opdracht voor dat de veiligheid noch de waardigheid van deze personen wordt aangetast (art. 52).

4. Vaststellingen en analyse

53. De informatie die werd vergaard doorheen de activiteiten die beter beschreven zijn in het deel 'methodologie' hebben aanleiding gegeven tot een analyse van de informatiestromen met focus op:

- de informatiestroom in het kader van de aanhouding en het overliden van de heer Chovanec;
- de informatiestroom betreffende het als 'nazigroet' omschreven gebaar.

Doorheen deze twee stromen kwam een derde aspect naar boven, zijnde de cultuur binnen LPA Gosselies en de wijze van leidinggeven binnen de luchtvaartpolitie.

4.1 Informatiestroom in het kader van de aanhouding en het overliden van de heer Chovanec

4.1.1 Informatiestroom vanaf de aanhouding van de heer Chovanec in de nacht van 23 op 24 februari 2018

Op 23 februari 2018:

54. Aangezien de heer Chovanec zonder boarding pass het vliegtuig was binnengedrongen en er plaats had genomen zonder toelating, heeft de piloot aan het luchthavenpersoneel gevraagd om hem uit het vliegtuig te halen. Zodra hij uit het vliegtuig was, deed de veiligheidsdienst een beroep op de politie opdat zij de zorg voor de betrokkene op zich zou nemen. De heer Chovanec wordt bestuurlijk aangehouden na de bevestiging tot aanhouding door de officier van bestuurlijke politie (OBP)³ op basis van de informatie gekregen van de hoofdinspecteur die de leiding heeft over de ploegen met dienst bij LPA Gosselies. Gelet op de aard van de informatie: agressief gedrag, gedrag dat lijkt te zijn

.....

³ De officier van bestuurlijke politie is die dag de directeur van LPA op post in Brussel wiens woonplaats gelegen is op meer dan 90 minuten rijden van de lokalen van LPA Gosselies.

ingegeven onder invloed van alcohol⁴, onmogelijkheid om een alcoholtest af te nemen en voornamelijk het feit dat twee collega's gewond waren, vroeg de officier van bestuurlijke politie anderzijds dat de magistraat met dienst van het parket te Charleroi werd ingelicht en om een aanvankelijk proces-verbaal op te stellen.

55. De gecontacteerde parketmagistraat beveelt de gerechtelijke aanhouding met het oog op een verhoor in categorie SALDUZ 4⁵ de volgende ochtend. De magistraat heeft ook de controle door een arts gevraagd vóór de opsluiting in de cel voor de nacht. Uit het verhoor van de hoofdinspecteur met dienst blijkt dat de arts van hem alle beschikbare informatie met betrekking tot de heer Chovanec zou hebben gekregen voordat hij zijn toelating verleende om hem in de cel op te sluiten voor de nacht. De officier van bestuurlijke politie heeft tijdens de nacht geen verdere informatie meer gekregen en zou er ook geen hebben gevraagd toen hij in de ochtend van 24 februari 2018 werd gecontacteerd, volgens de verklaring van de hoofdinspecteur met dienst.

Op 24 februari 2018:

Met betrekking tot de MFO-3

56. Tijdens de nacht wordt er driemaal contact opgenomen met de magistraat met dienst om hem in kennis te stellen van de evolutie van het gedrag van de heer Chovanec in de cel. Er wordt een proces-verbaal opgesteld en overgemaakt aan het parket om 9 uur 's ochtends in naleving van de regelgeving inzake het beheer van gerechtelijke informatie (MFO-3). Opdat het aanvankelijk proces-verbaal volledig zou zijn, wordt er met een gsm in versnelde modus⁶ een kopie gemaakt van de beelden uit de cel die waren opgenomen door het videobewakingsstelsel en wordt die kopie daarna op een cd-rom gebrand om bij het proces-verbaal te worden gevoegd. Die beelden worden ter griffie neergelegd op 28 mei 2018. Uit de analyse blijkt dat er gedurende de nacht geregelde contacten waren met de magistraat met dienst en dat het aanvankelijk proces-verbaal werd bezorgd aan de magistraat (gerechtelijke overheid). De gerechtelijke informatie werd dus overgemaakt overeenkomstig de bepalingen van het regelgevend kader.

.....

⁴ Uit de verhoren afgenomen in het kader van dit toezichtsonderzoek blijkt dat dit soort van gedrag vrij veel voorkomt op de luchthaven van Charleroi, merklijk vaker dan in de andere Belgische luchthavens.

⁵ Een verhoor SALDUZ 4 betekent dat de dader van de weerspanning die thans van zijn vrijheid beroofd is wordt verhoord in aanwezigheid van een advocaat.

⁶ De zowat 50 minuten van de interventie in de cel zijn versneld gefilmd en zijn goed voor 1m44s filmopname.

Met betrekking tot de rol van de officier van bestuurlijke politie

57. Aan de officier van bestuurlijke politie (OBP) wordt mondeling verslag uitgebracht over wat er zich tijdens de nacht heeft voorgedaan, waaronder de zelfverminking in de cel van de heer Chovanec, de politie-interventie in de cel, de medische tussenkomst en de toediening van een kalmeringsmiddel, de hartstilstand, de reanimatie en de overbrenging naar het ziekenhuis.

58. De officier van bestuurlijke politie (*in casu* de directeur van de luchtvaartpolitie (LPA)) heeft die informatie op 24 februari 2018 mondeling 's ochtends gekregen en zou hiervan een schriftelijke neerslag hebben gevraagd in een incidentenrapport⁷ (of informatiefiche). De informatiefiche wordt die dag niet overgemaakt. Er wordt geen informatie overgemaakt aan de Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie (DAO) noch door de hoofdinspecteur met dienst, noch door de officier van bestuurlijke politie - die tevens directeur LPA is - die de informatie mondeling had gekregen.

Met betrekking tot de GPI 62

59. Volgens de omzendbrief GPI 62, de interne nota van 9 juli 2017 en de interne nota van juli 2010, moest die informatie worden overgemaakt op 24 februari 2018, *in realtime* aan DAO die deel uitmaakt van het NIP (Nationaal Invalspunt).

60. De overmaking van de informatie aan DAO op 24 februari 2018 had de directeur-generaal bestuurlijke politie en de Commissaris-generaal in staat gesteld om, via het dagrapport dat DAO opmaakt over alle gebeurtenissen van de afgelopen 24 uur (of 72 uur omdat het een weekend betreft), op 26 februari 2018 in kennis te zijn gesteld van alle nuttige informatie uit het informatierapport opgesteld na de aanhouding van de heer Chovanec⁸. De beoordelingselementen waarover zowel de opeenvolgende hoofdinspecteurs als de directeur LPA (tevens officier van bestuurlijke politie) beschikten, volstonden opdat die informatie zou worden overgemaakt aan DAO gelet op de aard en de omvang van de gevolgen van de aanhouding.

.....

⁷ De informatiefiche is een intern document dat het mogelijk maakt om het relaas te doen van alle acties, activiteiten, nuttige elementen tijdens een incident. Dat vergemakkelijkt de rapportage aan de overheden, de opmaak van de processen-verbaal en het zich herinneren van de gebeurtenissen. Dit incidentenrapport vormt de basis van het aanvankelijk proces-verbaal en maakt het mogelijk om alle contacten die werden genomen tijdens het incident, meer bepaald met de officier van bestuurlijke politie (OBP) en de magistraat met dienst te boek te stellen.

⁸ Het Comité P heeft vastgesteld dat de informatie van deze aard geregeld deel uitmaakt van het dagrapport van DAO, minstens in 2018 en dat het gebruik van sms'en voor de overmaking van dringende informatie toentertijd gangbaar was.

61. Voor dergelijke gebeurtenissen veronderstelt de doeltreffendheid van een politiedienst bovendien een passend beheer van de informatie naar de hiërarchie in de geest van de Wet op de geïntegreerde politie en van de deontologische code. De directeur-generaal bestuurlijke politie, hiërarchische overste van de directeur LPA, heeft die informatie niet gekregen op 24 februari 2018.

Op 25 februari 2018:

62. Mevrouw Chovanec en de broer van de heer Chovanec leggen een klacht wegens slagen en verwondingen neer bij de lokale politie van Charleroi. Deze informatie is in het bezit van de hoofdinspecteur met dienst bij LPA Gosselies en wordt 's anderendaags per mail overgemaakt aan het diensthoofd. Deze informatie is een *trigger* die de beoordeling van de aard en de omvang van de gevolgen van de aanhouding aanvult en die niet wordt overgemaakt aan het hogere hiërarchische niveau die dag.

Op 26 februari 2018:

63. Het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken krijgt een mededeling waarin wordt bericht over de belangstelling van de Ambassadeur van Slowakije in Brussel voor de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec. Het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken richt een vraag aan de federale politie maar rechtstreeks aan de directeur LPA (*pro memorie*: tevens officier van bestuurlijke politie op het ogenblik van de aanhouding) om aanvullende informatie te krijgen. Na ontvangst van de informatie door LPA Gosselies in de vorm van de informatiefiche en van het aanvankelijk proces-verbaal, antwoordt de directeur LPA aan het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken door de informatiefiche op te sturen waarin het relaas is gedaan van de interventie alsook een woordje om te wijzen op de persbelangstelling. De Slovaakse pers zou hebben bericht over de politie-interventie op het tarmac en een passagier zou een deel van de interventie op het tarmac hebben gefilmd. De opvolging van deze vraag van het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken en van de bijbehorende informatiestroom maken het voorwerp uit van de analyse van de transversale informatiestroom onder punt 4.1.4.

64. De belangstelling van de Ambassadeur van Slowakije in België en van de minister van Binnenlandse Zaken voor de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec en de persbelangstelling die de aard en de omvang van de gevolgen van de aanhouding aanvullen, zijn andere *triggers* die niet worden overgemaakt aan de directeur-generaal bestuurlijke politie (of de waarnemend directeur-generaal overeenkomstig artikel 120 van de Wet op de geïntegreerde politie) op 26 februari 2018, zelfs niet aan LPA Gosselies door de directeur LPA. Inzake relaties met de pers heeft de Directeur LPA bovendien een interne nota uitgevaardigd (oktober 2016, zie punt 3) voor het beheer van de relaties met de

pers waarin hij zijn personeel gelast om in geval van contact met de pers altijd de persdienst van het Commissariaat-generaal te verwittigen of ernaar door te verwijzen. In diezelfde geest bestaat er daarenboven een interne nota van de Commissaris-generaal (uit 2012, zie punt 3 van dit verslag) waarin de relaties met de pers aan bod komen en waarin dezelfde handelwijze wordt gevraagd. De directeur LPA noch de hoofdinspecteur met dienst bij LPA Gosselies zullen de persdienst van het Commissariaat-generaal inlichten.

65. Een van de hoofdinspecteurs met dienst zowel op de dag van de aanhouding als de volgende dag, als op 26 februari 2018 doet op 26 februari rechtstreeks een beroep op het Stressteam om psychosociale steun te krijgen voor het interventiepersoneel. Op het Stressteam kan een beroep worden gedaan via de Directie Operaties van de algemene directie van de bestuurlijke politie (DAO), meer bepaald buiten de diensturen. Het is evenwel ook mogelijk dat een dienst rechtstreeks contact opneemt met het Stressteam. Dit team waarborgt het beroepsgeheim voor elke rechtstreekse aanvraag. Wanneer het rechtstreeks gecontacteerd wordt door een dienst of een eenheid, deelt het Stressteam niet aan de hiërarchie mee waar het tussenkomt.

66. Tegelijkertijd licht diezelfde hoofdinspecteur het diensthoofd LPA Gosselies per mail in over de aanhouding en haar gevolgen. Laatstgenoemde is op verlof in het buitenland en neemt kennis van de mail. Naast de aanvankelijke informatie, wordt er andere informatie in vermeld, zoals de klachtneerlegging door de familie Chovanec, de inschakeling van het Stressteam en de belangstelling van de Slovaakse pers, die noch de hoofdinspecteurs noch het diensthoofd ertoe aanzetten om DAO en DGR in te lichten, zoals de interne nota's betreffende de GPI 62 voorschrijven.

67. Er dient te worden onderstreept dat de informatiefiche voor de nacht van 23 op 24 februari geen informatie bevat over de persbelangstelling, de klachtneerlegging van de familie en de vraag tot interventie van het Stressteam want die elementen duiken pas op na 24 februari 2018 maar vóór de overmaking van de informatiefiche en van het aanvankelijk proces-verbaal aan de directeur LPA.

68. Er wordt vastgesteld dat in de mail ter overmaking van de informatiefiche en van het proces-verbaal aan de directeur LPA (tevens officier van bestuurlijke politie) niet alle informatie ontvangen na 24 februari voorkomt, terwijl hij wordt verstuurd op 26 februari 2018 en die informatie dus al voorhanden was.

69. In dat stadium waren alle elementen die nuttig zijn om de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec zo goed mogelijk te beoordelen in het bezit van de directie luchtvaartpolitie van de algemene directie van de bestuurlijke politie, zijnde:

- informatie die ter beschikking was van de hoofdinspecteurs met dienst bij LPA Gosselies op 23 en 24 februari 2018;
- informatie in het bezit van het diensthoofd LPA Gosselies vanaf 26 februari 2018;
- informatie ter beschikking van de Directeur LPA⁹ zelf vanaf 24 februari 2018.

70. Aan de hand van de analyse wordt vastgesteld dat in de opwaartse informatiestroom enkel de Directeur-generaal bestuurlijke politie en zijn Directie Operaties (DAO) en dientengevolge de Commissaris-generaal niet in kennis zijn gesteld, in weerwil van het regelgevend kader.

4.1.2 Informatiestroom na het overlijden van de heer Chovanec op 27 februari 2018

Op 27 februari 2018:

71. De heer Chovanec overlijdt in het ziekenhuis. Het parket van Charleroi dat belast is met het onderzoek naar de weerspanning en de aanhouding wordt hierover ingelicht en maakt de zaak aanhangig bij de onderzoeksrechter. In de namiddag van 27 februari wordt overgegaan tot een afstapping ter plaatse op LPA Gosselies door de onderzoeksrechter, het parket en twee enquêteurs van Comité P en drie onderzoekers van de politiezone Charleroi. Ze bekijken de beelden van de interventie in de cel, nemen een kopie van de beelden in beslag op een blauwe USB-stick en starten het gerechtelijk onderzoek op. Het is de eerste keer dat een kopie van die beelden met een normale snelheid wordt gemaakt en bewaard.

72. De informatie betreffende de afstapping ter plaatse van de onderzoeksrechter raakt bekend tot op het niveau van de directeur LPA (op 27 februari tevens waarnemend directeur-generaal bestuurlijke politie, art. 120 Wet op de geïntegreerde politie). Laatstgenoemde stelt de titelvoerende directeur-generaal hiervan niet in kennis noch op 27 februari, noch bij diens terugkeer uit verlof, zijnde 's anderendaags, 28 februari 2018.

73. Op 27 februari wordt een verbale nota¹⁰ van de Slovaakse Ambassadeur in België d.d. 26 februari 2018 overgemaakt aan de verbindingsofficier van de federale politie bij Buitenlandse Zaken met een mail waarin de omstandigheden beschreven zijn en waarin wordt bericht over het overlijden van de heer Chovanec. De verbale nota bevat elementen zoals: (1) de gespierde aanhouding, (2) de hospitalisatie van de heer Chovanec als gevolg van de

⁹ Behalve de informatie betreffende de klachtneerlegging door de familie Chovanec en de inschakeling van het Stressteam.

¹⁰ Een verbale nota is een brief geschreven door een Ambassadeur.

aanhouding, (3) de ernstige verwondingen die het leven van de heer Chovanec bedreigen, (4) de klacht van de familie Chovanec en (5) de bijzondere aandacht en de opvolging door de Ambassade van Slowakije in België.

74. Die verbale nota alsook de informatie die erin vervat is worden door die verbindingsofficier op missie in Afrika overgemaakt aan een lid van de directie 'communicatie' van het Commissariaat-generaal dat in die tijd protocol-verantwoordelijke was. Die nota en de inhoud van de mail blijven op dit niveau en worden niet overgemaakt aan andere personen intern de federale politie.

75. De gedocumenteerde belangstelling van de Ambassadeur van Slowakije in België is een andere *trigger* die een dienst die de elementen ervan zou hebben vergaard zoals de Directie Operaties van de algemene directie van de bestuurlijke politie of haar directeur-generaal in staat kon stellen om de aard en de omvang van de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec te vatten. Die informatie die vervat is in de verbale nota van de ambassadeur is op het niveau van het protocol gebleven en is niet verder opwaarts doorgestroomd naar de hiërarchie, zijnde de directie van de communicatie en de Commissaris-generaal. Tot op de dag van het verhoor in september 2020 door het Comité P in het kader van dit onderzoek had de directeur-generaal bestuurlijke politie die verbale nota nooit gezien. Die door Buitenlandse Zaken gedocumenteerde informatie vulde de informatie aan die de directeur LPA, het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken en het Administratief-Technisch Secretariaat bij de Minister van Binnenlandse Zaken (SAT) hadden ontvangen. Zij waren zelf de vorige dag, zijnde 26 februari, ingelicht over de belangstelling die de Slovaakse Ambassadeur toonde voor de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec. Op het vlak van de informatiestroom rijst de vraag of de rol van CGI kan worden bepaald aangezien de optredende politie-ambtenaren de identiteit van de heer Chovanec vaststellen via de internationale kanalen. Moest de informatie betreffende een politieaangelegenheid en een belangstelling van een ambassadeur dan niet worden overgemaakt aan de dienst voor internationale samenwerking en meer in het bijzonder het Nationaal Invalspunt (NIP) waarin onder andere DAO vertegenwoordigd is?

Op 28 februari 2018:

76. Het diensthoofd van LPA Gosselies ontvangt een vraag tot informatie van de persdienst van het Commissariaat-generaal ingevolge een vraag van de pers. Er worden contacten gelegd tussen de diensten, maar de persdienst licht de Commissaris-generaal of de directeur-generaal of de directeur LPA niet in over die persbelangstelling. Het diensthoofd van LPA Gosselies licht zijn hiërarchie evenmin in.

77. Opnieuw is dit een *trigger* waaraan geen gevolg wordt gegeven naar de hiërarchie toe om de globale beoordeling van de aard en de omvang van de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec te verbeteren.

78. Wanneer het diensthoofd terug is in zijn dienst, zal er, op initiatief van de politievrouw die het als 'nazigroet' omschreven gebaar heeft gemaakt, een ontmoeting plaatsvinden tussen het diensthoofd en die politievrouw. De standpunten lopen uiteen over wat er exact besproken werd tussen die twee personen en over de duur van dat gesprek. Aangaande dat gebaar stroomt er geen informatie opwaarts door naar de directeur LPA als gewone tucht-overheid. De informatiestroom inzake het gebaar wordt in detail geanalyseerd in punt 4.2.4.

79. Op 28 februari 2018 keert de titelvoerende directeur-generaal bestuurlijke politie terug uit verlof en wordt niet op de hoogte gebracht van de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec (meer bepaald de belangstelling van de ambassadeur, van de pers, de klacht van de familie, ...) noch door de directeur LPA, noch door het diensthoofd van LPA Gosselies, noch door de directeur-generaal van het Administratief-Technisch Secretariaat bij de Minister van Binnenlandse Zaken (SAT) noch door de persdienst van het Commissariaat-generaal.

Op 1 maart 2018:

80. In de pers wordt ruchtbaarheid gegeven aan het overlijden van de heer Chovanec. Een van de artikels staat in het persoverzicht van de federale politie dat wordt verspreid onder een honderdtal personen in en buiten de politie, waaronder alle directeurs en directeurs-generaal maar niet de Commissaris-generaal in persoon, die beschikt over een officieel aangestelde persofficier en de persdienst die integraal deel uitmaakt van zijn Commissariaat-generaal. Bij lezing van dat artikel richt de directeur-generaal bestuurlijke politie een vraag tot aanvullende informatie aan de directeur LPA en stelt een adviseur van de directeur-generaal bestuurlijke politie een lijst op van te ondernemen acties, met inbegrip van het informeren van de Directie Operaties van de algemene directie van de bestuurlijke politie (DAO), het informeren van de dienst 'welzijn' van de federale politie in naleving van de bepalingen van de GPI 62 en van de interne nota uit 2017 voor de overmaking *in realtime* naar DAO en/of DGR en in naleving van andere regelgevingen voor de operationele en hiërarchische opvolging van een dergelijk incident. De gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec zullen enkel behandeld worden vanuit de invalshoek 'welzijn'. Terwijl meer bepaald de CP3 die handelt over risico-beheer en voortdurende verbetering en de eventuele tuchtrechtelijke aspecten helemaal niet in overweging zullen worden genomen.

Op 2 maart 2018:

81. Een adviseur van de directeur-generaal bestuurlijke politie vergewist zich er bij de directie LPA van dat de nuttige en nodige informatie wordt overgemaakt en opwaarts doorstroomt zoals voorgeschreven door meer bepaald de GPI 62 en de interne nota uit 2017, meer bepaald naar DAO en CGWB (Cel welzijn van de

federale politie). Die dag stuurt de directeur LPA een mail aan CGWB om het ernstige incident in te schrijven in het register van feiten van derden. Die mail bevat ook het incidentenrapport. De kopie van die mail wordt door de verantwoordelijke welzijn van de directie LPA overgemaakt aan DAO die instaat voor de opvolging van alle gebeurtenissen waarvoor specifieke steun wordt gevraagd of die een ruimere impact hebben dan de eenheid waarin de gebeurtenis zich voordoet. Volgens de verantwoordelijke van DAO, vereisten de elementen die werden ontvangen zeven dagen na de feiten en zonder aanvullende informatie geen onmiddellijke specifieke acties of noodzaken ze daar niet toe. Gelet op de verstreken termijn en het verschijnen in de pers, werd er bovendien niets opgenomen in het dagrapport dat de directeur-generaal bestuurlijke politie en de Commissaris-generaal elke 24 uur (of 72 uur in het weekend) ontvangen.

Op 5 maart 2018:

82. De directeur LPA stuurt een interne nota aan alle personeelsleden en aan het diensthoofd LPA Gosselies met betrekking tot die feiten waarin hij een aantal elementen zoals het informeren van DAO, de welzijnscl CGWB genaamd verduidelijkt en vraagt dat alle bewijzen in hun bezit die het mogelijk maken om de waarheid over het verloop van de feiten aan het licht te brengen, worden overgemaakt.

83. Die vraag in de nota lijkt, volgens een lid van de directie LPA, haar grondslag te vinden in de behoefte om volledig geïnformeerd te zijn over de medische tussenkomst. Op basis van die nota wordt geen aanvullende informatie overgemaakt aan de directeur LPA door het personeel van LPA Gosselies of haar diensthoofd. Als gevolg van die nota van 5 maart zal het diensthoofd, diezelfde dag, nuttige aanvullende informatie sturen aan DAO door een kopie van het proces-verbaal wegens weerspanning te voegen.

Op 6 maart 2018:

84. Het diensthoofd LPA Gosselies stemt in met de organisatie van een operationele debriefing waarbij het initiatief wordt overgelaten aan een inspecteur van politie. Wat de evaluatie van de aard en de omvang van de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec betreft, zal het diensthoofd, gelet op zijn afwezigheid (verlof) tijdens en juist na de feiten, geen bijzondere richtlijn geven over de modaliteiten van de debriefing en het type te delen informatie. Er dient opgemerkt dat op het ogenblik waarop de datum van de operationele debriefing werd vastgelegd, het diensthoofd wist dat hij afwezig zou zijn op de gekozen dag, zijnde 21 maart 2018.

Op 8 maart 2018:

85. Een rode USB-stick met de beelden uit de cel, op het tarmac en aan de gate wordt door het diensthoofd van LPA Gosselies overhandigd aan de enquêteurs van het Comité P. Tegelijkertijd krijgt hij de blauwe USB-stick met de beelden uit de cel om terug te geven aan de hoofdinspecteur die op 27 februari aanwezig was bij de afstapping ter plaatse van de onderzoeksrechter en het parket.

Op 13 maart 2018:

86. De directeur LPA gaat naar LPA Gosselies om er de optredende politieambtenaren te ontmoeten die psychologische gevolgen ondervinden van de interventie. Er wordt geen aanvullende informatie gegeven of uitgewisseld, er worden geen beelden bekeken. De ontmoeting beperkt zich tot een gesprek en spitst zich toe op het welzijn van het personeel. De Directeur LPA legt uit dat het welzijn de enige invalshoek voor acties is die overwogen werd voor de gevolgen van de aanhouding.

Op 21 maart 2018:

87. De operationele debriefing vindt plaats in aanwezigheid van het merendeel van de politieambtenaren die zijn tussengekomen, van de lokale monitoren geweldsbeheersing, van twee monitoren van de ANPA alsook van de directeur LPA, zijn verantwoordelijke operaties en zijn verantwoordelijke 'welzijn'. Er lijkt geen aanvullende informatie te zijn uitgewisseld. Voor de debriefing toont een hoofdinspecteur een deel van de beelden enkel en alleen aan de monitoren van de ANPA in een ander lokaal dan dat van de debriefing. Dat deel zou enkel betrekking hebben gehad op het betreden van de cel door de politieambtenaren, aldus deze hoofdinspecteur (dit duurt een à twee minuten). Tijdens de operationele debriefing werden de videobeelden niet herbekeken en werd naar alle waarschijnlijkheid het als 'nazigroet' omschreven gebaar niet besproken. Er wordt geopperd dat door het niet tonen van de beelden het relaas van de optredende politieambtenaren die hun interventie debriefen niet wordt bezoedeld. De vraag rijst waarom de beelden niet getoond werden tijdens de debriefing, noch het relaas achteraf geverifieerd werd aan de hand van de beelden. Des te meer daar één van de deelnemers die gehoord werd in dit onderzoek, verklaart expliciet de vraag te hebben gesteld aan de aanwezige leidinggevenden of zij de beelden gezien hadden. Derhalve maken alle basiselementen en de hierboven geanalyseerde *triggers* geen deel uit van een operationele debriefing in de geest van de CP3, meer bepaald in het kader van de voortdurende verbetering, het risicobeheer, eventueel de verbetering van het partnerschap met de luchthaven, ... of nog om zich ervan te vergewissen dat er geen tuchtrechtelijke actie in kan worden opgespoord... De vraag van wie de goede organisatie van een operationele debriefing afhangt, blijft, net als de vraag om te bepalen wie er aanwezig en afwezig moest zijn op die operationele

debriefing. Dat zijn terechte vragen die een diensthoofd zich zou moeten stellen.

4.1.3 Rol van de officier van bestuurlijke politie in de informatiestroom

88. Overeenkomstig de wet op de geïntegreerde politie en de wet op het politieambt, wordt de officier van bestuurlijke politie (op dat ogenblik de directeur LPA) gecontacteerd op 23 februari 2018 en stelt hij op basis van de gekregen informatie voor dat er contact wordt opgenomen met de magistraat met dienst (meer bepaald omdat er twee politieambtenaren gewond zijn). De officier van bestuurlijke politie zal in de ochtend van 24 februari 2018 opnieuw gecontacteerd worden om een verslag te krijgen van de interventie. Hij heeft de informatiefiche pas op 26 februari 2018 op zijn vraag gekregen (zie *infra*). Er dient opgemerkt dat de officier van bestuurlijke politie de oproepen beantwoordt van in zijn woning die gelegen is op meer dan anderhalf uur rijden van LPA Gosselies, wat niet zijn gebruikelijke werkplaats is (dat is Brussel).

89. De wijze waarop de OBP-permanentie wordt waargenomen (officier van bestuurlijke politie) verschilt sterk naargelang de luchthaven. Op Brussel-Nationaal kan het personeelskader (hoofdinspecteurs) zelfstandig in een dergelijke beurtrol voorzien. In de drie andere luchthavens in Vlaanderen: Deurne, Oostende en Wevelgem wordt (en werd) - voor de drie luchthavens samen - voorzien in een beurtrol door 3 officieren (een commissaris van LPA Deurne, een commissaris van LPA Oostende en een Nederlandstalige commissaris van de directie LPA). In Gosselies werd in 2018 de beurtrol ingevuld door de verantwoordelijke van LPA Gosselies (er was een tweede officier op dat kader die echter langdurig ziek was) en een commissaris van het directieniveau te Brussel. In de week van de feiten waren zowel de Franstalige commissaris van het directieniveau als de verantwoordelijke van LPA Gosselies zich aan het voorbereiden op een proef voor het directiebrevet en nam de directeur LPA de rol waar. Die situatie maakt het voor de officier van bestuurlijke politie niet alleen moeilijk om zich ter plaatse te begeven, hij neemt ook niet deel aan het actieve leven van de dienst en is er dus zowel fysiek als operationeel van verwijderd. Het is dan ook interessant om de werkwijze van de resterende luchthaven (Bierset) te bekijken. Daar is immers nog een ander systeem in voege. Onder auspiciën van de directeur-coördinator (DirCo) wordt een permanentierol OBP waargenomen waarin de officier van Bierset participeert evenals officieren van het niveau DirCo. Op deze wijze is er alvast een verantwoordelijke OBP in het arrondissement zelf.¹¹

.....

¹¹ Op 21 augustus 2020 heeft de Commissaris-generaal een nieuwe nota opgesteld betreffende de informatiestroom en de rol van de OBP.

4.1.4 Informatiestroom tussen het kabinet Binnenlandse Zaken, respectievelijk het SAT BiZa en de federale politie

4.1.4.1 Inleiding

90. Kort na de feiten was er mailcorrespondentie tussen het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken en de federale politie (zie *supra*). Op 26 februari vraagt een kabinetsmedewerker aan de directeur LPA nadere duiding bij het incident. De directeur LPA antwoordt enkele uren later met een uitgebreid verslag, waarbij hij expliciet de aandacht vestigt op de belangstelling van een Slovaakse televisiemaatschappij.

91. Dezelfde dag nog stuurde de kabinetsmedewerker de correspondentie door aan het SAT (aan de DG SAT en zijn operationele rechterhand) met de bijkomende vermelding “*Vreemd verhaal. Slowaakse ambassadeur vraagt hierover onderhoud met Minister*”.

92. Deze mailcorrespondentie bevat met andere woorden reeds verschillende mogelijke *triggers* (de interesse van een Slovaakse televisiemaatschappij en de vraag van een ambassadeur om een onderhoud met de minister van Binnenlandse Zaken over een politietoetreden) die niet doorstroomden tot bij de directeur-generaal bestuurlijke politie. Bovendien roept deze correspondentie een aantal vragen op met betrekking tot de toepassing van 2 wetteksten: enerzijds voorziet de wet op de geïntegreerde politie (WGP) dat communicatie van de minister naar de federale politie hiërarchisch verloopt (via de CG - of eventueel DGA of DGJ), anderzijds stelt het Koninklijk besluit op het SAT dat dit orgaan voor de verbinding tussen het kabinet en de politie instaat.

4.1.4.2 Behandeling van de informatie door het kabinet

93. Daar waar artikel 2 van het KB SAT inderdaad voorziet dat *het SAT instaat voor de verbinding tussen de politiediensten en het kabinet*, dient genoteerd dat in de betrokken periode ook heel wat politiemensen het kabinet mee bevolkten. De toenmalige DG SAT, die deze functie waarnam onder opeenvolgende ministers, stelt dat de mate waarin een kabinet rechtstreeks vragen uitzet bij de politie (en niet via het SAT zoals het KB voorziet) samenhangt met het aantal politiemensen op het kabinet. De huidige DG SAT bevestigt dit en meent dat een grote politiecel op het kabinet *de facto* een gedeelte van de SAT-werking overneemt.

94. Het kabinet stelt deze vraag rechtstreeks aan de directie LPA zonder dat de hiërarchische lijn (DGA en CG) op de hoogte is. Deze kanaalkeuze lijkt af te wijken van wat voorzien is in artikel 97 e.v. van de WGP. Zo voorziet artikel 99 dat wanneer bevelen, onderrichtingen of richtlijnen betrekking hebben op de algemene directie van de bestuurlijke politie deze door de minister rechtstreeks aan DGA kunnen gegeven worden, die dan wel op haar beurt onverwijld

de CG moet inlichten. Niettegenstaande de voorbereidende werken inzake de WGP duiden dat een ‘bevel’ een punctuele injunctie van operationele aard kan zijn, aanziet de voormalige DG SAT de betrokken vraag van het kabinet eerder als een ‘*factuele* vraag’ dan als een bevel zoals voorzien in artikel 99. Tegelijkertijd stelt hij echter dat hij, toen hij de mail voor het eerst zag, zich de bedenking maakte dat dit beter via het SAT was verlopen.

95. Fundamentele is echter dat verschillende respondenten in huidig onderzoek stellen dat in de betrokken periode veel vragen rechtstreeks vanuit het kabinet naar de politie kwamen en dat hierbij aan de hiërarchie werd voorbijgegaan. Dit bleek niet enkel het geval te zijn wanneer de minister dringend informatie over punctuele incidenten wilde, maar eveneens voor strategische aspecten. Voorbeelden van het opstellen van veiligheidsplannen voor luchthavens en de inplanting van spoorwegpolitie in stations worden hierbij aangegeven. Ook voor dergelijke zaken werd door het kabinet een lager hiërarchisch echelon aangesproken en op het kabinet ontboden zonder dat de CG en/of DG’s hierin betrokken werden.

96. Er werd ons gemeld dat de bezorgdheid over deze werkwijze ook ter sprake kwam in het directiecomité van de federale politie. Dit probleem zou, volgens onze gesprekspartners, door de DG SAT en de federale politie enkele malen zijn gemeld aan kabinetsmedewerkers maar het Vast Comité P ontving geen signalen dat de minister zelf hierover werd ingelicht.

97. Uiteraard dient ook intern de federale politie te worden gecommuniceerd, het lijkt de evidentie zelf dat wanneer het kabinet toch rechtstreeks een lager hiërarchisch echelon contacteert, dit laatste zijn hiërarchie hiervan in kennis stelt overeenkomstig art. 99 WGP.

98. Dit is in dezen duidelijk evenmin gebeurd. De mailcorrespondentie tussen het kabinet en het directieniveau LPA is niet intern de politie doorgestroomd naar DGA of naar CG. De directeur LPA bevestigt dat hij dit had moeten doen, maar dat de rechtstreekse communicatie de ‘*normaalste zaak van de wereld was geworden*’. Dit bleek zo gegroeid te zijn sinds de aanslagen. De directeur-generaal (DGA) bevestigt dat hij bij zijn benoeming tot directeur-generaal¹² vaststelde dat dergelijke rechtstreekse contacten frequent plaatsvonden. Zo stelde hij meermaals *last minute* vast dat één van zijn directeuren een vergadering op het kabinet had zonder dat hijzelf hiervoor uitgenodigd was of hierover geïnformeerd was. Andere respondenten bevestigen ons dat die praktijk inmiddels werd bijgestuurd.

.....

¹² Formeel in januari 2018 maar reeds in plaats getreden in de tweede jaarhelft van 2017.

4.1.4.3 Behandeling van de informatie door het SAT

99. De vraag rijst of het SAT bij ontvangst van de door het kabinet doorgezonden mails dan geen signaal had kunnen geven aan de federale politie (aan het niveau DG/CG).

100. De voormalige en de huidige directeur-generaal SAT stellen beiden dat het SAT geen controlefunctie op politie heeft, noch een parallel informatie-kanaal dient te vormen, en dat ze er toch konden van uitgaan dat de directeur LPA - die de informatie overmaakte aan het kabinet - zijn eigen hiërarchie (DGA) zou inlichten over de feiten.

101. De voormalige DG SAT voegt daaraan toe dat hij de informatie, die hij ontving op 26 februari, pas bekeek op 27 februari 2018 en dat die dag de directeur LPA tevens één dag vervangend DGA was (gezien het verlof van deze laatste) en hij dus vaststelde dat DGA (doelende op de functie niet op de titelvoerende mandaathouder) was ingelicht. De huidige DG SAT, toen de operationele rechterhand van de voormalige DG SAT en de man die het bericht effectief behandelde, kan zich de behandeling van de mail *in concreto* niet meer herinneren, evenmin of die op 26 dan wel op 27 februari 2018 behandeld werd. Hij gaat ervan uit dat hij een en ander zal besproken hebben met de toenmalige DG SAT maar herinnert het zich niet. Hij gaat er tevens van uit dat hij, na analyse, geen initiatieven genomen heeft aangezien de directeur LPA op de hoogte was. Dit is volgens hem ongetwijfeld ook de reden waarom de mail op het SAT niet geregistreerd werd in het daartoe voorziene systeem.

102. Beiden (huidige en voormalige DG SAT) stellen dat wanneer de mail zou behandeld geweest zijn door het SAT, in plaats van door het kabinet, zij de mail zouden gericht hebben aan het niveau DGA, minstens dit niveau in kopie zouden hebben gezet. De huidige DG SAT voegt er, in afwijking van de verklaring van de voormalige DG SAT, aan toe dat hij steeds de titelvoerende mandaathouder DGA in kopie zou gezet hebben, zelfs wanneer die in verlof zijnde tijdelijk werd vervangen.

103. Geen van beiden zag een probleem in het feit dat de directeur LPA, op 27 februari tevens waarnemend DGA, persoonlijk (als OBP de nacht van de feiten) betrokken was bij het incident. Evenmin vormde de, toch zeldzame, tussenkomst van een buitenlandse ambassadeur voor hen een *trigger* om de hiërarchie alsnog te verwittigen, steeds met als terugkerend argument dat men kon verwachten dat de directeur LPA de interne richtlijnen zou volgen (en zijn hiërarchie inlichten) en dat het SAT dit niet diende te dubbelchecken.

104. Desondanks wijzen in huidig toezichtsonderzoek zowel de huidige DGA als een voormalige directeur-generaal, die in die periode regelmatig de toenmalige CG verving, erop dat de DG SAT hun destijds toch had kunnen inlichten.

4.2 Informatiestroom betreffende het als ‘nazigroet’ omschreven gebaar

105. De analyse van de informatiestroom betreffende het gebaar houdt rekening met de kennisname van dat gebaar aan de hand van vier verschillende kanalen. Elk informatiemiddel wordt geanalyseerd op basis van zijn overmaking en op basis van het hiërarchische niveau dat de informatie bereikt heeft over het gebaar. Onder gebaar wordt in dit verslag verstaan het gebaar gemaakt door een politievrouw tijdens de interventie in de cel ten gevolge van de aanhouding van de heer Chovanec op 24 februari 2018. Dat gebaar roept vragen op en heeft zeker een belang gelet op de regelgevende basissen die beter uiteengezet zijn in punt 3 van dit verslag. Er kon op vier manieren kennis genomen worden van het gebaar, meer bepaald via:

- de interventie op 23 en 24 februari 2018;
- de videobewakingsbeelden;
- de mondelinge communicatie na de interventie;
- de pers.

4.2.1 Kennisname van het gebaar aan de hand van de interventie van 23 en 24 februari 2018

106. Tijdens de interventie van de politieambtenaren in de cel, als gevolg van de aanhouding van de heer Chovanec, heeft een aantal optredende politieambtenaren het gebaar live gezien. Er werd onmiddellijk op gereageerd door een andere inspecteur die aan de betrokkene een opmerking maakte op het ogenblik zelf. Rekening houdend met de omstandigheden en met het feit dat het gebaar voor hen geen racistische connotatie had, was het incident op het niveau van deze inspecteurs gesloten en vereiste het volgens hen geen actie naar het diensthoofd toe. Deze reactie wordt versterkt door het feit dat de politievrouw die het gebaar gemaakt heeft, onmiddellijk tijdens de interventie zou hebben getoond dat ze zich ervan bewust was dat het gebaar ongepast was. Bovendien wijst de politievrouw erop dat ze erover sprak met haar diensthoofd zodra hij terug was, zijnde op 28 februari 2018. Die datum wordt niet bevestigd door het diensthoofd. De ontmoeting heeft alleszins plaatsgehad, welke de exacte datum ook moge zijn. Sommige van de politieambtenaren, die tijdens hun optreden het gebaar niet hebben gezien, hebben er na de interventie over horen praten (zie punt 4.2.3). Hoewel het incident gesloten leek, blijkt uit één verklaring evenwel dat er over het gebaar sarcastische opmerkingen bleven worden gemaakt in de gangen van LPA Gosselies.

4.2.2 Kennisname van het gebaar aan de hand van de beelden

107. Zowel voor de optredende politieambtenaren die het gebaar live hebben gezien als voor een aantal politieambtenaren van LPA Gosselies waren de beelden gedurende ten minste 5 dagen op het eigen systeem voorhanden om te worden bekeken en waren ze beschikbaar op ten minste één pc tot 21 maart. Die videobeelden werden effectief bekeken door een aantal politieambtenaren na de interventie. Volgens één verklaring zouden de beelden intern hebben gecirculeerd via WhatsApp. Het gebruik van camera's en voornamelijk het ophalen of het overbrengen van gegevens worden duidelijk uiteengezet in een brochure die opgesteld is door de 'specialist'. In theorie kan eender wie het systeem gebruiken. Het onderzoek heeft niet kunnen vaststellen of andere personen kopieën hebben gemaakt van de beelden.

108. Het onderzoek toont met zekerheid aan dat alle beelden gedurende meerdere dagen beschikbaar waren en op het niveau van LPA Gosselies werden bekeken door een aantal politieambtenaren, zowel inspecteurs als hoofdinspecteurs. Tevens staat het vast dat een hoofdinspecteur een deel van de beelden heeft getoond aan de monitoren van de ANPA net voor de debriefing op 21 maart 2018. Volgens één verklaring heeft het bekijken van het als 'nazigroet' omschreven gebaar, intern, aanleiding gegeven tot gelach en sarcastische opmerkingen vanwege bepaalde personeelsleden. De kopie van die beelden werd bewaard op twee USB-sticks. De ene werd aan de enquêteurs van het Comité P gegeven op 27 februari 2018 en op 8 maart 2018 teruggegeven aan het diensthoofd van LPA Gosselies, terwijl de andere was overhandigd aan de enquêteurs van Comité P (aangemaakt op vraag van het diensthoofd op 1 maart 2018 om te voldoen aan de behoeften van het gerechtelijk onderzoek). Volgens de verhoren van het diensthoofd zou hij de beelden niet hebben bekeken en zou hij de inhoud van de teruggekregen USB-stick gewist hebben om die stick weer in omloop te brengen binnen het secretariaat van LPA Gosselies. Met betrekking tot het niet bekijken van de beelden is één van de argumenten die tijdens dit onderzoek door het diensthoofd LPA Gosselies naar voren wordt geschoven, het feit dat ze deel uitmaken van het gerechtelijk dossier. Als deze redenering wordt gevolgd, dan zou hij, als diensthoofd, zich ervan moeten vergewist hebben dat de toegang tot de oorspronkelijke beelden geblokkeerd was voor het personeel, wetende dat die beelden zich bevinden op het systeem aan het onthaal (dat toegankelijk is voor alle politieambtenaren). Volgens diezelfde redenering was het evenmin toegelaten om de beelden op de USB-stick te wissen omdat die in beslag waren genomen.

109. In het kader van het gerechtelijk onderzoek werden de optredende politieambtenaren geconfronteerd met de beelden van de interventie in de cel en werden ze daarover bevraagd. In zijn verslag wijst de Hoge Raad voor de Justitie er meer bepaald op dat *“De verhoren van de optredende politiemensen in april en mei 2018 hadden met name betrekking op dit gebaar. Alle*

processen-verbaal van die analyse en verhoren zitten in het dossier¹³. Uit het onderzoek van de HRJ en de lezing van het dossier blijkt dat dit gebaar op geen enkel moment werd verborgen voor de verschillende partijen die er kennis van hebben of er kennis van hadden kunnen nemen vermits de partijen [...] al spoedig na de opening van het onderzoek inzage hebben gekregen in het dossier.”.

4.2.3 Kennisname van het gebaar door de mondelinge communicatie na de interventie

110. Uit het onderzoek blijkt dat het gebaar intern LPA Gosselies werd besproken tussen de optredende politieambtenaren en andere leden van de dienst samengesteld uit inspecteurs en een hoofdinspecteur. Er dient opgemerkt dat tegelijkertijd, zoals *supra* aangegeven, de optredende politieambtenaren werden verhoord in het kader van het gerechtelijk onderzoek, waaronder ook zij die het gebaar maakte. Dat gebaar was dus gekend door een aantal politieambtenaren van LPA Gosselies door de deelname aan de interventie zelf, door het bekijken van de beelden of de kopie van beelden en door de gesprekken tussen collega's. Zoals vermeld onder punt 4.2.1, zou het gebaar, volgens één verklaring, het voorwerp zijn geweest van gelach en gespot in de gangen van LPA Gosselies.

111. Het onderzoek toont ook ondubbelzinnig aan dat het diensthoofd van LPA Gosselies en de politievrouw die het als 'nazigroet' omschreven gebaar heeft gemaakt kort na de interventie een onderhoud hebben gehad. De politievrouw beweert dat het onderhoud zich heeft toegespitst op het gebaar. Over de duur van het onderhoud lopen de meningen uiteen, zijnde 5 à 7 minuten of minstens 30 minuten. De laatste tijdsduur wordt bevestigd door verscheidene politieambtenaren, terwijl het diensthoofd het houdt op een beperkte duur. De meningen verschillen ook omtrent het onderwerp van gesprek: over het gebaar of niet. Onder meer door de tegenstrijdige verklaringen, kan er niet met zekerheid worden besloten dat het diensthoofd van LPA Gosselies op zijn minst kennis had van het als 'nazigroet' omschreven gebaar, hetzij door het bekijken van de beelden door hemzelf of door leden van zijn eenheid, hetzij via interne gesprekken waarvan de inhoud tot bij hem zou zijn geraakt, of nog door het onderhoud met de politievrouw op 28 februari 2018 in zijn bureau. Het diensthoofd ontkent dat politievrouw die het gebaar gemaakt heeft en de hoofdinspecteur met dienst hem hebben gesproken over het als 'nazigroet' omschreven gebaar.

112. Met betrekking tot deze drie manieren om kennis te nemen van het als 'nazigroet' omschreven gebaar komt uit het onderzoek naar voren dat de informatie over dat gebaar hoe dan ook gekend was op het niveau van LPA Gosselies vanaf de interventie en de daaropvolgende dagen en dat er geen

.....

¹³ Persbericht van het parket-generaal van Bergen van 2 september 2020.

enkele stap werd ondernomen door een inspecteur, een hoofdinspecteur of het diensthoofd om de gewone of hogere tuchtoverheid op de hoogte te brengen, of om de nuttige beoordelingselementen te verzamelen zoals de deontologische code of de wet op de geïntegreerde politie voorziet.

4.2.4 Kennisname van het gebaar in augustus 2020

Op 13 augustus 2020:

113. De persdienst van de Commissaris-generaal wordt gecontacteerd door een journalist die in het bezit is van beelden van de interventie in de cel als gevolg van de aanhouding van de heer Chovanec, en meer in het bijzonder de beelden van het als ‘nazigroet’ omschreven gebaar. De journalist stelt hierover een reeks vragen aan de federale politie.

114. De persdienst maakt de vragen en de video met het gebaar over aan de Commissaris-generaal. Deze laatste maakte de video over aan de directeur-generaal bestuurlijke politie. De directeur-generaal heeft de vragen rechtstreeks gekregen van de persdienst van het Commissariaat-generaal.

115. De directeur-generaal bestuurlijke politie reageert dezelfde dag, zijnde 13 augustus 2020, en draagt een van zijn adviseurs op om alle informatie die ter zake voorhanden is bij de directie LPA te verzamelen. Hij vraagt aan de dienst intern toezicht om een intern onderzoek op te starten naar het als ‘nazigroet’ omschreven gebaar.

Op 14 augustus 2020:

116. De directeur-generaal bestuurlijke politie antwoordt de persdienst aan de hand van de verzamelde elementen en deelt die dienst mee dat er een intern onderzoek werd gevraagd aan de verantwoordelijke van de dienst intern toezicht van de federale politie. De dienst intern toezicht van de federale politie vraagt per mail inzage in het gerechtelijk dossier aan de procureur-generaal van Bergen.

Op 19 augustus 2020:

117. De beelden van het als ‘nazigroet’ omschreven gebaar verschijnen in de pers.

Op 20 augustus 2020:

118. Naar aanleiding van de berichtgeving in de pers de vorige dag en van de geanalyseerde documentatie, vraagt de persdienst eerst intern informatie op. Daarna roept de Commissaris-generaal een vergadering bijeen in het begin van de namiddag. Tijdens de vergadering vraagt de directeur-generaal bestuurlijke politie om de politievrouw die het gebaar gemaakt heeft aan de kant te

schuiven en om een intern onderzoek te voeren naar de informatiestroom. Aangezien hij zich in de hiërarchische lijn van de informatiestroom bevindt en het om een intern onderzoek gaat waarin hij belanghebbende partij is, stelt de directeur-generaal voor ‘tijdelijk verhinderd’ te zijn om zijn mandaat uit te oefenen.

119. Diezelfde dag ontvangt de Commissaris-generaal een schrijven van de Voorzitter van het Vast Comité P met verwijzing naar artikel 26 van de tuchtwet van 13 mei 1999.

4.3 Cultuur en leiderschap

120. Initieel werd in huidig toezichtsonderzoek vertrokken van de analyse van de diverse informatiestromen. Doorheen de verschillende verhoren werden echter een aantal vaststellingen gedaan die betrekking hebben op het leiderschap en de cultuur binnen de directie LPA. Navolgend worden deze vaststellingen opgesomd:

- er blijkt een voortdurende verwarring tussen de rol van de officier die verantwoordelijk is voor het beheer van de eenheid, de rol van de verantwoordelijke voor de gevolgen van de interventie en de rol van de officier van bestuurlijke politie. Wanneer we het diensthoofd vragen naar die verschillende rollen, kan hij niet met zekerheid het verschil aanduiden tussen die verschillende rollen. Zo wordt er geen antwoord geboden inzake het dagelijks beheer, dat wordt beperkt tot de rol van officier van bestuurlijke politie. Het lijkt erop dat deze verwarring ertoe leidt dat elke officier de andere als verantwoordelijk beschouwt, meer bepaald voor het dagelijks en operationeel beheer van de dienst, alsook voor de wettelijke verplichtingen die een officier van bestuurlijke politie dient te vervullen;
- dit hangt samen met de vaststelling dat uit het onderzoek blijkt dat op diverse niveaus geen duidelijke feedback wordt gegeven wanneer verantwoordelijkheden worden doorgegeven. Er vinden geen “overgave/overname”-afspraken plaats tussen de officier van bestuurlijke politie en de verantwoordelijke van de eenheid. Dit is uiteraard heel belangrijk wanneer beiden - zoals in huidige casus - tot een verschillende eenheid behoren. Hetzelfde wordt echter ook vastgesteld wanneer de directeur LPA voor één dag de directeur-generaal DGA vervangt. De volgende dag blijkt er evenmin feedback gegeven aan de effectieve mandaathouder (zo werd bijvoorbeeld de informatie dat een afstapping van het parket plaatsvond in de lokalen van LPA Gosselies niet doorgegeven);
- het louter bekijken - door alle hiërarchische niveaus (zowel door het diensthoofd van de eenheid Gosselies, als de directeur LPA, als de

directeur-generaal) van een incident vanuit de invalshoek welzijn en niet vanuit een lerend perspectief om de eigen werking te verbeteren - lijkt een blinde vlek;

- het gebrekkig inlichten van de hiërarchie zowel op het vlak van incidenten, als bijvoorbeeld op het vlak van persbelangstelling. Tegelijkertijd blijkt men het belang om DAO in te lichten niet voldoende in te zien;
- de vaststelling dat veel personeelsleden de beelden van het gedrag van de intervenanten zagen, maar niemand van hen het nodig achtte om de tuchtoverheid in te lichten.

5. Conclusies

5.1 Toepassing van het voorgeschreven kader wat het informatiebeheer betreft

121. De informatiestroom is ingebed in talrijke wettelijke en regelgevende bepalingen binnen de geïntegreerde politie en binnen de federale politie, meer bepaald aan de hand van interpretatieve interne nota's die ertoe strekken Koninklijke besluiten en omzendbrieven zo vlot mogelijk in de praktijk toe te passen. Dit algemene wettelijke kader lijkt te volstaan voor de overmaking van informatie naar de hiërarchie. Niettemin dient te worden vastgesteld dat hun toepassing en hun gebruik meermaals tekortschoten in dit geval.

122. De gevolgen van de aanhouding zijn gekend vanaf 24 februari 2018 met bijkomende *triggers* zoals de belangstelling van de Ambassadeur van Slowakije, de klacht van de familie, de persbelangstelling, de inschakeling van het Stressteam, het overlijden in het ziekenhuis, de afstapping ter plaatse van de onderzoeksrechter en van het parket, ... tussen 24 februari en 2 maart. Het diensthoofd van LPA Gosselies is terug in de dienst op 28 februari 2018. Dit geheel van informatie heeft niet geleid tot de minste overmaking ervan verder dan LPA Gosselies of de directie LPA. Het is op 2 maart dat DAO wordt ingelicht door de directie LPA, rekening houdend met het feit dat de *trigger* voor het sturen van informatie aan DAO de ontdekking is van de gevolgen van de aanhouding in het persoverzicht dat wordt gelezen door de directeur-generaal bestuurlijke politie op 1 maart 2018. Uiteindelijk wordt DAO ingelicht, zoals voorzien in het regelgevend kader, maar in strijd met dat kader want slechts 6 dagen na de feiten. Gezien de publicatie in de pers op 1 maart, gaat DAO ervan uit dat iedereen van de betrokken verantwoordelijken bij de federale politie op de hoogte is.

123. Er wordt een gebrek aan samenhang vastgesteld in de interne nota uit 2017 ter duiding van de GPI 62 en de omzendbrief zelf. In de nota uit 2017 vereist het sturen van informatie aan DAO en/of aan DGR verduidelijking.

124. Het niet overmaken van informatie heeft ervoor gezorgd dat de directeur-generaal bestuurlijke politie *'blind en doof'* was omdat hij in het ongewisse werd gelaten door zijn leidinggevendenden, gaande van LPA Gosselies tot de directeur LPA. Pas na persoonlijke kennisname van een krantenartikel dat is opgenomen in het persoverzicht van de federale politie op 1 maart 2018, heeft de directeur-generaal kunnen handelen, waarbij de focus op het welzijn en niet op de operationele aspecten werd gelegd.

5.2 Rol van de officier van bestuurlijke politie (OBP) in de informatiestroom

125. De bijzondere rol van de officier van bestuurlijke politie wordt verschillend geïnterpreteerd door de diverse optredende politieambtenaren die werden verhoord in het kader van dit onderzoek. De rol van officier van bestuurlijke politie wordt verward met de rol van dienstverantwoordelijke en de rol van officier met permanentie. Deze rolverwarring maakt geen gezond beheer van een gebeurtenis mogelijk op het vlak van informatie-uitwisseling want elke rol denkt inderdaad dat de overmaking is gebeurd door de andere en dat 'alles' al gekend en overgemaakt is. Een goede overname van functie na een rol van officier van bestuurlijke politie naar de dienstverantwoordelijke (of OBP die de rol opneemt) vereist natuurlijk een gestructureerde uitwisseling van de informatie betreffende een incident, met inbegrip van een stand van zaken van de ondernomen en de te nemen acties. Daarbij komt dat de officier van bestuurlijke politie feitelijk niet snel ter plaatse kan gaan gezien de grote te overbruggen afstanden.

126. Naar aanleiding van de zaak-Chovanec heeft de Commissaris-generaal op 21 augustus 2020 een interne nota¹⁴ opgesteld om de officieren van bestuurlijke politie (OBP) van de federale politie nogmaals te wijzen op hun rol, meer bepaald op het feit dat ze persoonlijk ter plaatse dienen te gaan wanneer er, in het kader van een politie-interventie, afbreuk werd gedaan aan de fysieke integriteit van een persoon, ongeacht of die een personeelslid dan wel een burger is. De nota herinnert er bovendien aan dat het van fundamenteel belang is dat de OBP adequaat wordt geïnformeerd door de optredende politieambtenaren zodat hij zijn rol kan opnemen en de belangrijke verantwoordelijkheden die hij heeft zo goed mogelijk kan opnemen. Na zijn verhoor op het Comité P in het kader van dit onderzoek heeft de Commissaris-generaal een nieuwe nota (van 12 oktober 2020) overgemaakt die de nota van 21 augustus 2020 in de praktijk moet brengen via een mechanisme van synergie tussen de eerstelijnsseenheden van DGA en de gedeconcentreerde coördinatie-

.....
¹⁴ Nota CG-2020/4319 "Informatieflux bij een incident en de rol van de OBP - Rappel" van 21 augustus 2020.

en steundirecties (CSD). De nota strekt ertoe voldoende OBP-capaciteit te verzekeren over het volledige nationale grondgebied¹⁵.

5.3 Administratief-Technisch Secretariaat van de geïntegreerde politie bij de Minister van Binnenlandse Zaken en de informatiestroom

127. Op 26 februari 2016 stelde, naar aanleiding van een vraag van de Slovaakse ambassadeur, een kabinetsmedewerker van de minister van Binnenlandse Zaken per mail een vraag over het incident te Gosselies aan de directeur LPA. Deze laatste antwoordde met een uitgebreid verslag en de melding dat de Slovaakse televisie interesse toonde.

128. In tegenstelling met wat voorzien is in de WGP en het KB SAT wendde het kabinet zich rechtstreeks tot de directie LPA zonder de politionele hiërarchie hierin te kennen. Aangezien in huidige casus tegelijkertijd de directeur LPA zelf evenmin de hiërarchie inlichtte, leidde dit ertoe dat de directeur-generaal bestuurlijke politie, noch de CG werden ingelicht. Zelfs wanneer zou gesteld worden dat het hier om een dringende punctuele vraag ging ter informatie van de minister, dan blijkt uit huidig toezichtsonderzoek dat dit geen uitzondering was en dat zelfs voor belangrijke strategische materies het betrokken kabinet zich regelmatig rechtstreeks tot lagere hiërarchische echelons wendde. Dit bleek een ongelukkige evolutie sinds de aanslagen, die inmiddels werd bijgestuurd.

129. Het gebruik van dergelijke rechtstreekse communicatie brengt met zich mee dat de CG (en DGA in huidige casus) niet automatisch op de hoogte wordt (worden) gebracht van de vraag, noch van de context, met het risico dat de uitoefening van hun bevoegdheden in het gedrang wordt gebracht, zeker wanneer ook de rechtstreeks geadresseerden hen niet informeren.

130. Het kabinet stuurde de betrokken mails met bijlagen dezelfde dag door naar het SAT met als vermelding “*Vreemd verhaal Slovaakse ambassadeur vraagt hierover onderhoud met Minister.*”. Het SAT ondernam geen enkele actie. De huidige en de toenmalige DG SAT stelden beiden dat het SAT geen dubbelcheck dient uit te voeren op de interne politionele informatiefluxen en dat de directeur LPA op de hoogte was. Al werd toegevoegd dat indien de correspondentie initieel via hen zou verlopen zijn, zij wel het hiërarchisch echelon zouden hebben ingelicht.

.....

¹⁵ Na zijn verhoor op het Comité P deelde de Commissaris-generaal het Comité P tevens mee dat er overigens verder werk wordt gemaakt van de implementatie van het Koninklijk besluit van 7 december 2018 dat voorziet in de toekenning van de hoedanigheid van OBP aan de officieren van gerechtelijke politie (OGP) die de leiding van permanente interventiediensten uitoefenen. Vandaag de dag hebben 65 HINP (OGP) de opleiding gevolgd die door voornoemd Koninklijk besluit voorgeschreven is. Er wordt nagedacht over oplossingen om de frequentie van de opleidingen ter zake te verhogen.

5.4 Integrale opvolging van de gevolgen van de aanhouding van de heer Chovanec

131. De optie genomen door de gehele hiërarchie naar aanleiding van de aanhouding van de heer Chovanec en daarna zijn overlijden bestond erin om de interne acties te richten op het welzijn, dat weliswaar essentieel is voor de goede werking zowel van de individuen als van de groep, aangezien er een zichtbare psychosociale staat van wanhoop was vastgesteld door het diensthoofd van LPA Gosselies. De aspecten van operationele opvolging zoals het objectiveren van de operationele debriefing, de voortdurende verbetering, de risico-evaluatie, de aandachtspunten, ... lijken echter niet in aanmerking te zijn genomen, een verzoek om materiaal en een opleiding niet te na gesproken.

132. De vraag rijst bijgevolg welke modaliteiten er werden gevolgd in het kader van de deontologische code en van de CP3 opdat het diensthoofd van LPA Gosselies en de directeur LPA (en deze laatste met de directeur-generaal) informatie zouden uitwisselen over de gevolgen van de aanhouding, de ondernomen en de nog te nemen acties, de beschikbare informatie en hun verspreiding/bewaring zoals de beelden in de cel. Uit de analyse van de feiten blijkt dat er geen enkel initiatief werd genomen, noch tussen het diensthoofd en de directeur noch tussen de directeur en de directeur-generaal om het incident te analyseren vanuit de invalshoek van de voortdurende verbetering of de risicoanalyse naar de toekomst toe zoals de CP3 voorschrijft.

133. Specifiek wat de beelden betreft, zouden, zonder de afstapping van de onderzoeksrechter op 27 februari 2018, de beelden uit de cel automatisch gewist geweest zijn binnen de 5 dagen en hadden ze later niet kunnen worden bekeken om een evaluatie van de interventie mogelijk te maken.

5.5 Informatiestroom in verband met het als 'nazigroet' omschreven gebaar

134. Het als 'nazigroet' omschreven gebaar dat door de uitvoerster wordt toegegeven, heeft aanleiding gegeven tot een onmiddellijke reactie vanwege een aantal optredende politieambtenaren die het live gezien hadden. De beelden werden bekeken door verscheidene politieambtenaren van LPA Gosselies in de dagen volgend op de aanhouding, maar in geen enkele verklaring wordt het bekijken van het gebaar vermeld. Volgens de betrokken politievrouw en andere personeelsleden, zou zij erover gesproken hebben met het diensthoofd. Ook een hoofdinspecteur die tijdens de interventie met dienst was, beweert dat het diensthoofd hem sprak over het gebaar. Het diensthoofd, van zijn kant, bevestigt wel dat hij die personen ontmoet heeft, maar dat hij het met deze gesprekspartners niet heeft gehad over het gebaar.

135. Voor de politieambtenaren van alle graden van LPA Gosselies vormden de onmiddellijke opmerking op het gebaar, het inlichten van het diensthoofd

en het gerechtelijk onderzoek een collegiale overtuiging dat het nodige gedaan was met betrekking tot dat gebaar. Deze waarneming moet worden afgewogen tegen een ‘cultuur’ die het mogelijk heeft gemaakt dat er intern gedurende verscheidene dagen sarcastische opmerkingen werden gemaakt over het gebaar.

136. De gewone tuchtoverheid, zijnde de directeur LPA, zal niet worden ingelicht over dat gebaar noch op het ogenblik van de aanhouding op 24 februari, noch in reactie op zijn nota van 5 maart 2018, noch tijdens zijn bezoek aan LPA Gosselies op 13 maart en evenmin tijdens de operationele debriefing op 21 maart 2018.

137. Een kopie van de beelden van dat gebaar wordt op 13 augustus 2020 door de pers gestuurd aan het Commissariaat-generaal van de federale politie (persdienst). Daarover ingelicht, beantwoordt de directeur-generaal bestuurlijke politie de vraag door aan de persdienst van het Commissariaat-generaal alle verzamelde informatie (meer bepaald via de directie LPA) te sturen en stelt hij ook een officiële vraag aan de dienst intern toezicht van het Commissariaat-generaal van de federale politie om een intern onderzoek te voeren naar het gebaar.

138. De analyse toont aan dat in augustus 2020 voor de aanvang van het toezichtsonderzoek van het Comité P op 27 augustus 2020, er geen actie tot intern onderzoek werd ondernomen door de dienst intern toezicht van de federale politie om het verloop van de informatiestroom binnen de DGA op te helderen voordat de video in de pers verschijnt op 19 augustus 2020. Uit een uitwisseling van interne mails bij de federale politie blijkt dat de verantwoordelijke van de dienst intern toezicht die wordt bevraagd over de vooruitgang van het intern onderzoek op 8 september 2020 antwoordt dat hiervoor geen actie werd ondernomen en dat de informatiestroom tenslotte geanalyseerd wordt door het Comité P (dat, *pro memorie*, het toezichts-onderzoek aanvat op 27 augustus 2020).

5.6 Cultuur en leiderschap

139. Het Vast Comité P heeft zich - mede door de wijze waarop de problematiek enkele jaren na de feiten aan de oppervlakte kwam - in huidig onderzoek in eerste instantie gericht op het procedurele, teneinde na te gaan wat in de toch talrijke bestaande procedures en richtlijnen mogelijk verkeerd kon lopen.

140. Uit het onderzoek is gebleken dat tal van procedures inderdaad niet correct werden gevolgd. Maar de vraag rijst of het volgen van deze procedures veel zou gewijzigd hebben. Doorheen alle vaststellingen lijken steeds indicaties terug te komen die wijzen op enkele cultuurproblemen binnen de directie LPA.

141. Zoals weergegeven in randnummer 120, blijken elementen als: (1) het niet maken van duidelijke afspraken over de verdere afhandeling van incidenten; (2) het niet spontaan inlichten van de hiërarchie; (3) het louter bekijken van een incident vanuit de invalshoek welzijn zonder een reflex te hebben naar een verbetering van de eigen werking of het in vraag stellen ervan, en (4) een mogelijk gebrek aan integriteit aangezien tal van personeelsleden in een eenheid op de hoogte blijken van laakbaar gedrag maar er geen signaal ‘opstijgt’ tot bij de verantwoordelijke tuchtoverheid (integendeel, het gedrag wordt het onderwerp van grapjes in de gangen), een rode draad te vormen.

142. Dergelijke vaststellingen doen vragen rijzen omtrent leiderschap en integriteit binnen de directie LPA. Zonder dat dit expliciet werd onderzocht, lijkt doorheen de verschillende vaststellingen met andere woorden dat een cultuur kan worden waargenomen waarin minstens een gebrek aan verantwoordelijkheidszin de norm lijkt te zijn geworden.

6. Aanbevelingen

143. Wat de informatiestromen betreft, beveelt het Vast Comité P aan:

1. Met betrekking tot de GPI 62:
 - a) dat een nieuwe nota wordt opgesteld door de federale politie die de GPI 62 operationeel maakt, waarbij de bestaande nota's worden afgeschaft vanuit een streven naar samenhang en de beginselen van de CP3 inzake risicobeheer in herinnering worden gebracht;
 - b) dat de federale politie een globale evaluatie maakt van de naleving van de GPI 62 en dit opdat alle incidenten op eenvormige wijze worden gemeld;
 - c) dat de analyse van de incidenten op een geïntegreerde wijze gebeurt met alle relevante diensten en volgens de objectieven voorgeschreven in de GPI 62;
2. Dat binnen de federale politie de gebeurtenissen en hun gevolgen het voorwerp uitmaken van een gedocumenteerde overgave/overname tussen opeenvolgende officieren wier rol duidelijk op voorhand moet worden bepaald (officier van bestuurlijke politie, officier met permanentie en diensthoofd);
3. Dat de geïntegreerde politie duidelijke hiërarchische regels opstelt inzake informatie-uitwisseling van en naar het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken en het Administratief-Technisch Secretariaat van de Minister van Binnenlandse Zaken (SAT) die het kader van de

artikelen 97 en volgende van de Wet op de geïntegreerde politie alsook het Koninklijk besluit tot instelling van een Administratief-Technisch Secretariaat bij de Minister van Binnenlandse Zaken (SAT) respecteren.

144. Wat cultuur en leiderschap betreft, beveelt het Vast Comité P aan:

dat de federale politie binnen de directie LPA, mede op basis van de vaststellingen in huidig rapport, een grondige probleemanalyse uitvoert met betrekking tot het waargenomen gebrek aan verantwoordelijkheidszin en de risico's op het vlak van integriteit. Op basis daarvan dient een beleid geïmplementeerd waarbij verder wordt gewerkt aan een cultuur van integriteit, het versterken van het 'moreel kompas' en het elkaar kunnen aanspreken. Een sleutelrol ligt hierin bij het voorbeeldgedrag en de ondersteuning door de leiding (inclusief het middenkader).

7. Afkortingen

AIG	Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie
ANPA	Académie Nationale de Police - Nationale Politieacademie
CG	Commissariaat-generaal
CGI	Directie van internationale politiesamenwerking van het Commissariaat-generaal
CGWB	Departement welzijn van het Commissariaat-generaal van de federale politie
CSD	Gedeconcentreerde coördinatie- en steundienst
DAO	Directie Operaties van de algemene directie van de bestuurlijke politie
DGJ	Algemene directie van de gerechtelijke politie
DGR	Algemene directie van het middelenbeheer en de informatie van de federale politie
DirCo	Directeur-coördinator
DJO	Directie Operaties van de algemene directie van de gerechtelijke politie
GPI 62	Omzendbrief betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus (14 februari 2008)
HINP	Hoofdinspecteur van politie
KB	Koninklijk besluit
LPA	Luchtvaartpolitie - Police Aéronautique
MFO-3	Gemeenschappelijke richtlijn van de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken betreffende het informatiebeheer inzake gerechtelijke en bestuurlijke politie
NIP	Nationaal Invalspunt
OBP	Officier van bestuurlijke politie
OGP	Officier van gerechtelijke politie

SAT	Administratief-Technisch Secretariaat bij de Minister van Binnenlandse Zaken
WGP	Wet op de geïntegreerde politie